

В. Ю. Полянська

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

ЕСТЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОЛІТИЧНОГО ВИБОРУ: ФІЛОСОФСЬКІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ

Досліджується зміст та основні інтерпретації естетичних факторів здійснення політичного вибору. Політичний вибір аналізується крізь призму естетичної та психологічної концепцій політичної поведінки та механізмів її здійснення. Особлива увага приділяється естетичним, емоційним та чуттєвим аспектам людської свідомості, які здатні впливати на кінцевий акт політичного вибору.

Ключові слова: естетика, політичний вибір, політична поведінка, естетичні фактори політичної поведінки, політична психологія, етика в політиці, етична норма, естетична норма, політичні цінності

Исследуется содержание и основные интерпретации эстетических факторов осуществления политического выбора. Политический выбор анализируется сквозь призму эстетических и психологических концепций политического поведения и механизмов его осуществления. Особое внимание уделяется эстетическим, эмоциональным и чувственным аспектам человеческого сознания, которые способны влиять на конечный акт политического выбора.

Ключевые слова: эстетика, политический выбор, политическое поведение, эстетические факторы политического поведения, политическая психология, этика в политике, этическая норма, эстетическая норма, политические ценности

The content and basic interpretations of the aesthetical factors of the political choice are conducted. Political choice is analyzed through the aesthetic and psychological concepts of the political behavior and its mechanisms. Special attention paid to the aesthetical, emotional and sensual aspects of the people's consequence, which could determine the political choice act.

Key words: aesthetics, political choice, political behavior, aesthetical factors of political behavior, political psychology, ethics in politics, ethical norm, aesthetical norm, political values

Дослідження політичних процесів та явищ в контексті перетинання політики та естетики виявляється досить актуальним та продуктивним не лише в теоретичній площині, а й у практичній. Усвідомлення докорінних мотивів та сутності політичного вибору, наприклад, становить ключові передумови для адекватного вимогам часу та історичній об'єктивності вчинків як окремих політиків, так і державних спільнот. В сучасному суспільстві, яке підкорило собі природні явища, досягло надзвичайних технічних успіхів, домоглося такого ладу правління, де кожна людина має свободу та права, з'явилися проблеми такого порядку, які осмислити звичною лінійною логікою просто неможливо. Наприклад, прогнозована Хантінгтоном, проблема розламу цивілізацій. І дійсно, політичний вибір, що робиться осмислено на основі політичних цінностей, обмежений сам по собі, оскільки межа ця вибудована ціннісною системою, а значить акт політичного вибору в рамках цієї ціннісною системою вже потенційно є конфліктогенним і небезпечним з точки зору наслідків.

Проблема політичного вибору може носити і часто носить характер естетичного вибору. Так дослідник естетики політичної влади В. Бушанський, говорячи про проблему двомовності в Україні зазначає, що політичний вибір може бути обумовленим відчуттям норми, при чому естетичної. «Ті, що обстоюють одномовність, відчувають мовну розщепленість як естетично ненормальну й етично ганебну. Прихильники ж двомовності, навпаки, вважають, що все чудово, саме так як має бути, а будь-які зміни – це насилля, а відтак і аморальність» [1, с. 225]. В даному контексті, дослідник аналізує питання двомовності в категоріях естетики, інтерпретуючи конфлікт між прибічниками різних точок зору на проблему як конфлікт естетичної інтерпретації. Але саме поняття норми тут не може бути виражено в категоріях раціонального вибору, користі і т. д., а лише як явище політичної драматургії, символічної боротьби, яка, в той же час, не заперечує конкретних політичних інтересів, як наприклад, емоційний вплив на свій електорат.

Метою статті є дослідити проблему політичного вибору крізь призму політико-естетичної концепції, показати механізм дії естетичних фактори політичного вибору.

Різні аспекти проблематики політичного вибору, філософських та психологічних інтерпретацій

механізмів здійснення політичного вибору досліджували В. Алексєєв, Р. Арон, В. Бушанський, Г. Ділігенський, С. Кьєркегор, Ж. Лартома, М. Хайдеггер, Ж. -П. Сартр, Е. Фромм та інші вчені.

Політичний вибір нас цікавить як поведінковий акт людини, тобто активна дія або пасивна реакція (наприклад, згода/незгода) щодо певного політичного явища, події. Політичний вибір завжди передбачає усвідомлення наявності, розрізнення альтернативних варіантів дії, навіть якщо ця альтернатива полягає в тому, щоб вирішити, діяти чи не діяти, утриматись від дії, або навіть альтернатива є лише вдаваною, надуманою, вигаданою.

Оскільки, політичний вибір пов'язаний безпосередньо з політичною поведінкою, він є об'єктом дослідження політичної психології, яка в рамках сукупності психічних феноменів визначає політичний вибір як вибір певної політичної позиції або способу дії/бездіяльності, який полягає у виборі певної ідейно-ціннісної конструкції, яка задає спрямування такого вибору.

В рамках біхевіористської школи розглядаються можливості стимулювання бажаної моделі поведінки, тобто вибір людиною такої моделі. З точки зору біхевіористів, людськими емоціями можна керувати, тобто направляти їх з метою формування того чи іншого вчинку. А вчинок політичний передбачає здійснення акту вибору, звичайно.

Г. Ділігенський [2] виокремлює два типи політичного вибору, а саме вибір відносно виду залученості індивіда до політики (активний або пасивний, наприклад), а також вибір конкретної суспільно-політичної позиції або орієнтації людини, заснованої на одній з систем ідейно-політичних цінностей. При чому масове політичне залучення (в тоталітарних суспільствах, наприклад) має інструментальну функцію і є скоріше символічним вираженням лояльності влади. В громадянському суспільстві громадянське залучення до політики є ціннісно-орієнтованим. Ділігенський вказує на наявність психологічної привабливості вибору тої чи іншої форми залучення до влади, яка вимагає одночасну інтеріоризацію індивіда до певної усталеної системи цінностей.

Політична психологія звертається до докорінних мотивів вибору, приходячи до глибокого аналізу психологічних схильностей та мотивацій. Тут з одного боку йдеться про вибір певних соціально-політичних цінностей, які альтернативно представлені у зовнішньому по відношенню до людини світі, а з іншого – вибір розглядається як обумовлений ціннісною системою всередині людини, яка є частиною особистого «Я», формується в процесі виховання та політичної соціалізації.

В рамках соціально-філософських наук проблема вибору знаходить дуже широку інтерпретацію в залежності від епістемологічної позиції дослідника.

В соціальній теорії раціонального вибору [3] за допомогою формальних моделей аналізуються складні причинно-наслідкові взаємозв'язки, що виливаються в акт конкретної поведінки людини, яка раціонально аналізує вигоду від своєї дії.

У філософській інтерпретації для аналізу вибору використовуються поняття свободи, відповідальності, задоволення, обов'язку, а також етичної норми. Окрім вищесказаного, слід зазначити, що проблема вибору стає однією з центральних в екзистенційній філософії, а такі мислителі як М. Хайдеггер, Ж. -П. Сартр, Е. Фромм, В. Франкл, Р. Мей та інші досліджують сутність вибору крізь призму проблеми відповідальності, самовизначення, свободи та цінностей людини. Серед цих інтерпретацій особливе місце посідають досить розрізнені думки щодо чуттєвої, спонтанної, інтуїтивної природи вибору людиною відповідно до її внутрішнього стану, що зумовлений зовнішніми факторами. І якщо про етичні норми в політиці можна лише на рівні протиставлення «бажаного» та «реального» в політиці, то про певні естетичні норми, можна говорити на рівні протиставлення того, що «реально втілене» та «реально відчуте» в політиці. Навіть якщо ми говоримо про естетичний ідеал, який складно досягти в реальності, оскільки його ідентифікація в матеріальному світі вимагає специфічного інструменту, а саме, смаку, який є настільки суб'єктивним та невловимим атрибутом, що виникає великий люфт у розумінні та відчутті цього ідеалу, що робить сам ідеал рухливим, нестійким та одночасно живим та дієвим. Будь-яка політична ідеологія має справу і з мораллю, і з естетичним ідеалом. Але мораль є досить однозначною, і як правило, майже недосяжною для політичної практики як «мистецтва можливого», тоді як естетичний ідеал, будучи рухливим, може навіть стати у нагоді у візуалізації аморального у прийнятній образній формі. Ця обставина вказує на суперечності між естетикою та етикою в політиці, яка складається з регулярних актів вибору, так же як і повсякденне життя є перманентним ланцюгом вибору (на думку Х. Ортеги-і-Гассета [4]) від екзистенційного «бути чи не бути», світоглядного «бути або мати» до елементарного – «діяти або не діяти».

Окрім того, можна говорити про цілий напрямок філософії вибору. Зокрема, Р. Арон [5], досліджуючи творче надбання М. Вебера, визначає три антиномії: між реальністю та цінностями, всередині кожної сфери та між богами. При чому, синтез їх є неможливим. Неможливо зрозуміти

цінності, які ви не поділяєте, зрозумілим є лише здоровий глузд.

Арон зазначає, що в політиці, як і у повсякденному житті, людина стикається з фундаментальною антиномією. З одного боку, не існує науки про те, що ми маємо бажати, тобто ціннісні судження людина формує в процесі власного переживання свого морального досвіду. «В політиці домінує начало, яке протистоїть «моральній відповідальності» та «моральній вірі». Або ми прагнемо передбачити наслідки наших дій і мірою можливості перемогти долю, або ми підкорюємося тільки вимогам совісті та «надаємо діяти богам» [5, с. 178]. В політиці моральна сторона вчинку та його ефективність є становлять альтернативи вибору.

Нормам політики суб'єкт завжди дає певні оцінки, але ці оцінки можливі в результаті протиставлення. В політиці прекрасно може вважатись аморальна річ. І сама констатація цього факту може піддаватись оціночним судженням, але лише у протиставленні.

Російський дослідник естетики Алексєєв [6] визначає вибір як інтенціональний акт, спрямований на подолання альтернативності в процесі досягнення мети. Вибір може бути активним (я обираю те чи інше) та пасивним (я змушений обирати те, а не інше). Альтернативність же може бути рівноцінною та нерівноцінною, симетричною або несиметричною. Нерівноцінна, асиметрична альтернативність є вдаваною альтернативністю, оскільки вибір гіршого, а не кращого, є іраціональним. Активний, дійсний вибір обумовлений симетрією, рівноцінністю альтернативних можливостей. Іноді розум здійснює підміну асиметрії альтернативних можливостей симетрією, минаючи невраховану необхідність. У цьому випадку порушується істина.

Поняття стилю та смаку, які вживаються в естетиці, часто вживаються як синоніми, які можуть підмінювати одне одного. Алексєєв вказує на те, що поняття естетичний смак та художній стиль визначають два аспекти одного і того ж явища. При цьому, поняття смаку має такі модальні характеристики як необхідність, обов'язковість, а поняття стилю – можливість та вирішеність. Пасивний вибір при цьому є вибором смаку, а дійсний – вибором стилю.

В етиці, логіці та естетиці поняття совість, інтуїція та смак не є лише гносеологічними метафорами, а є метафорами певної фундаментальної людської властивості, за допомогою якої ми здатні до розрізнення добра та зла, істини та обману, прекрасного та бруталного. При цьому, етична інстанція є одночасно і естетичною, і логічною інстанцією. Гадамер зазначає, що якщо неправильне вступає у суперечності зі смаком людини, то його впевненість при прийнятті добра і відторгненні зла є такою ж високою, як і впевненість того почуття, яке обирає або не сприймає їжу.

Норми – це оцінки, які регулюють вибір, при чому ці оцінки підтримуються санкціями та заохоченнями. Норма має конвенціональну сутність. Як тільки художні прийоми починають претендувати на статус естетичних норм, виникає мода, яка характеризує «стиль епохи». Так, єдність місця, часу та дії в театрі епохи класицизму як нормативна вимога не витримало випробовування часом. Те ж саме нещодавно відбулося і з горезвісною триєдністю партійності, класовості та народності в «естетиці» соціалістичного реалізму».

В діахронічному аспекті нормативності завдяки позитивним відхиленням, якими є виключення, нормативний комплекс постійно поповнюється новими (прецедентними) зразками. На синхронічному рівні, тобто на рівні сприйняття витвору мистецтва, відношення норма-відхилення перевиражається в термінах фон-знак. Сприйняття відхилення реципієнтом відбувається в два етапи. Спочатку воно розпізнається як простий сигнал, фоном для якого слугує норма, а потім, після виявлення причинної обумовленості відхилення, - або як знак, або як шум. В результаті формується чотири пари нормативно-функціональних відповідностей: 1) норма-фон, 2) відхилення-сигнал, 3) виключення-знак, 4) порушення-шум. Якщо посягання на норму є неплідним, немотивованим, то порушення сприймається як шум і негативно оцінюється реципієнтом, при чому ця негативна реакція може приймати форми від байдужості до певної санкції щодо порушника.

Розрізняють базові норми та факультативні (прецедентні). Останні неможливо порушити, їх можна просто дотримуватись або не дотримуватись. Алексєєв наводить визначення норми зі словника логіки: «Норми представляють собою приватний випадок оцінок: це соціально апробовані та соціально закріплені оцінки. Засобом, який перетворює позитивну оцінку дії в норму, яка вимагає його реалізації, є загроза покарання, або санкції... Отже, нормативне висловлювання є приватним випадком оціночного висловлювання» [6]. При цьому, базові норми регулюються логікою норми, а прецедентні – логікою порівняльних оцінок (переваг).

Для дослідження проблеми політичного вибору в рамках філософсько-естетичного наукового дискурсу досить цікавою є естетична концепція Шефтсбері [7], в якій яскраво звучить тема співвідношення естетики та моралі, прекрасного та морального. А на особливу увагу заслуговує в даній концепції наближена до сучасності ідея «здорового глузду», яка могла б примирити

суб'єктивні естетичні та етичні норми в цілях виживання і співіснування в масштабах людства.

Шефтсбері дотримується думки, що в поведінці людей немає такої постійної цінності, яка не супроводжувалась би неусвідомленим схваленням і не підтверджувалась би повністю за допомогою бажання і привабливості. Так етику не обирають, скоріше вона є надбанням культури та історичного розвитку людського роду в певну конкретну епоху. Якщо під етикою (посткантівською) розуміти перш за все когерентну сукупність правил, обов'язків держави, типових відносин, звичаїв, що складають орієнтовну структуру, яка є рушійною силою людської поведінки в історії, оскільки сама є продуктом історії.

Хоча етика, як і політика, породжуються досвідом, вони все ж прагнуть до наочності: етика, яка є теоретичною рефлексією, закладає фундамент політики, а «здоровий глузд» в моралі має пробуджувати здоровий глузд в політиці (класичний Локківський підхід). Шефтсбері вказує на свого роду емансипуючий розрив, який пов'язаний з уявою: «Я уявляю, значить, я обираю» [7, с. 168].

Естетичне почуття, або естетичний смак, являє собою особливе відчуття, завдяки якому індивід може скласти уявлення про власне існування. Всякий вибір вимагає спочатку вибору самого себе, тобто шекспірівське «бути чи не бути», на думку Шефтсбері, може означати «обирати самого себе». Окрім того, будь-який вибір пов'язаний з уявою, яка надає різні варіанти розвитку події та наявні варіанти дії. А будь-яка ситуація, яка вимагає радикального вибору, спричиняє відчуття свободи, яке спричиняє занепокоєність. У процесі «втечі від свободи» як її представляє Е. Фромм [8], у людини є можливість вирішити відчуття екзистенційної тривоги як раз через звернення до естетики, мистецтва, яке відчувається як безтурботне.

Прекрасне подобається універсально, незалежно від інтересів воно дарує насолоду, але тільки тоді, коли воно є безкорисливим. І тут естетика наближається до моралі, оскільки естетичними засобами символізується норма моралі, наприклад. Для Шефтсбері моральне відчуття схоже за природою із розвитком духу, формується саме як смак, через виховання і досвід, при цьому спираючись на афективні схильності людини. «Розум має свої очі: судження прислухаються одне до одного; вони знаходять пропорції; вони схильні до узгодженостей; вони вимірюють, якщо так можна сказати, почуття і думки. . . Вони відрізняються характером, м'якістю та твердістю; вони розрізняють приємне та неприємне, дисонанс та гармонію; одним словом, вони розрізняють і огидне, і прекрасне; огидне, яке викликає їх презирство та відразу; прекрасне, часто викликаючи у них захоплення та приводить їх в екстаз» [7, с. 171]. Але чуттєвість розуму не можна зводити до відчуття. Для Шефтсбері «відчуття» внутрішньої краси примірює розум із самим собою та з предметами навкруги.

Розуміння морального відчуття тут не співпадає з моральним вченням, воно розуміється скоріше як відчуття орієнтації у світі моральності, це така мораль, яка історично реалізована в певній культурі певного народу. Моральне відчуття стає ніби аспектом смислу життя, відчуттям доречності у людських відносинах, це принцип судження, подібний до естетичного відчуття. При цьому моральне відчуття не є суто естетичним судженням смаку, а скоріше певним моральним «тактом», який оживляє сухі імперативи моралі, ціннісних кодексів, примусу, поведінки, яка предписується.

«Доброчинність – це не естрада або кафедра, звідки можна засуджувати «бідних грішників»; це мистецтво жити, «віртуозність», «характеристика», яка формує людину і дозволяє йому прийти до своєї справжньої природи, на змінюючи себе наслідувальними манерами. «Доброчинність – це «евдемонія», вміння слухати, натхненне генієм кожного, «моральна милість», яка не може без долі «ентузіазму», яке розуміється як присутність Бога в нас». Шефтсбері вказує на співпадіння ідей Канта з Епікуром у питанні взаємодії задоволення та мудрості, який говорив, що «серце завжди є радісним від мудрості» [7, р. 34-35].

Слід зазначити, що для Шефтсбері можливість аналогії між моральним почуттям та смаком є лише тому, що вони обидва є безкорисливими. Так і за Кантом, здоровий глузд людства – це смак. Саме смак робить нас людяніше, підштовхує до більш гуманних речей, ніж предмети релігії. Кант відшукує формулювання для «універсального відчуття співучасті», яке біло б суб'єктивна та естетична умова етики, її інтерсуб'єктивна умова. В сучасних умовах «зіткнення цивілізацій», релігійного фанатизму та політичного фундаменталізму, назріла проблема вироблення саме такого нового здорового глузду.

Співвідношення етики та естетик у Шефтсбері співвідносяться як істина та краса. При цьому, всяка краса є істиною, а всяка істина потребує краси вираження, без чого вона лишається непередаваною. Тобто мова йде про прояви гармонії у дійсності. «Без бажання створення форми, без інформуючої форми неможливо було б досягнути реальності, повну природних форм. . . Необхідна ініціатива форми, щоб буття та істина прекрасного (його реальність для розуму, що я існую) стали досвідом» [7, с. 172]. Таким чином, істинне відношення до світу

завжди чекає на дії художнього слова, «інформуючої форми», для того, щоб виник смисл, який є істиною за Шефтсбері. Проблемою для мислителя є відділення естетичної ідеї від ідеї блага. Прекрасне або мистецтво може стати символом етичного блага, якщо під символом розуміти вираження та прийом, який виконує та згладжує розбіжності між етикою та естетикою.

Особливе місце в філософських роздумах з приводу естетичної природи соціального вибору посідають ідеї Сьорена Керкегора. В поглядах Керкегора вибір – це усвідомлений, особистісний акт, який супроводжується прийняттям на себе відповідальності. Філософ виокремлює етичний, абсолютний вибір, та естетичний, ситуативний, заснований на зовнішній привабливості альтернатив та особистих перевагах суб'єкта. Етичний вибір пропонується естетичному як такий, що сприяє поглибленому розумінню людиною самої себе та його зв'язку з оточуючим світом [10].

Керкегор виокремлює три стадії людського існування: естетична, етична, релігійна [11]. Естетична стадія полягає в тому, естетик знає, що у нього є вибір, він обирає свій шлях отримання насолоди від їжі, жінок, не думаючи про відчуття обов'язку та відповідальності та не думає про те, що таке добре та що таке погано. Феномен естетизму для Керкегора – це визнання краси найвищим благом та вищою істиною, а насолода краси – вищим життєвим принципом. При цьому людина може навіть відчувати себе вільною, поверхово ставлячись до реальності. Протистоїть естетичній свідомості свідомість релігійна, де людина обирає свою систему цінностей, полишаючи безліч інших можливостей. До акту вибору людина була просто індівідом, який склався природно, незалежно від власної волі, він був таким, яким зробили його природа та обставини, в яких він жив, він мав певні навички, схильності, індивідуальні особливості, які визначали його вчинки, прагнення, бажання, симпатії та антипатії. Акт вибору, за Керкегором, передбачає, що віднині людина визначає саму себе.

Висновки. Звичайно, поєднати психологічні та філософські і власне естетичні підходи в аналізі політичної поведінки є надзвичайно складним завданням, ми намагались зробити таку спробу, прослідкувати деякі ідеї щодо сутності та механізмів здійснення політичного вибору у контексті роздумів конкретного дослідника, та синтезувати ці ідеї у концепції естетичних факторів політичного вибору. Отже, політична психологія досліджує механізм емоційного проживання людиною політичних процесів та явищ, а також вплив емоцій та інших ірраціональних факторів на політичну поведінку; соціальна філософія досліджує співвідношення раціонального та ірраціонального, чуттєвого начал у процесі формування вибору відносно певної етичної або іншої соціальної норми; політична естетика ж пояснює механізм впорядкування емоційних подразників та їх вплив на суб'єкт їх споживання, зв'язок між суб'єктом та об'єктом чуттєвого подразнення/сприйняття/переживання.

Політичний вибір, будучи орієнтованим на певну систему цінностей, норм, залежить не лише від раціональних факторів, які можна виразити як користь, вигода і т. п. . В процесі здійснення політичного вибору суттєвими факторами, що визначають його зміст та напрямок, можуть бути поточний емоційний стан та певний смак, етичне та естетичне відчуття, етична і естетична норма. Усвідомлення наявності естетичних факторів політичної поведінки відкриває можливість більш глибокого розуміння в тому числі естетичної норми, на яку орієнтована політична поведінка. Остання обставина становить перспективу для вироблення оптимальних засад політичної взаємодії носіїв різних ціннісних систем.

Бібліографічні посилання:

1. **Бушанський В.** Естетичні питання політичної семіотики / В. В. Бушанський// Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. – К., 2009. – Вип. 17. – С. 220-227.
2. **Дилигенский Г.** Социально-политическая психология / Г. Г. Дилигенский. – М.: Наука, 1994.
3. **Kunz V.** Rational Choice / V. Kunz. – Frankfurt / New York, Campus Verlag 2004.
4. **Ортега-и-Гассет Х.** Что такое философия?: [Сборник: Перевод] / Х. Ортега-и-Гассет. -М.: Наука, 1991. – 403 с.
5. **Арон Р.** Границы исторической объективности и философия выбора // Арон Р. Избранное: Введение в философию истории / Р. Арон. – М.: ПЭР СЭ, 2000.
6. **Алексеев В.** Поэтика выбора / В. Алексеев [Режим доступа:] http://samlib.ru/a/alekseew_wadim_wiktorowich/poetica.shtml
7. **Лартома Ж. П.** Диалектика этики и эстетики в творчестве Шефтсбери: прекрасное как символ моральности / Ж. П. Лартома // Философия и общество. – Вып. №3 (55). – 2009. – С. 165-178.
8. **Фромм Э.** Бегство от свободы: учебное пособие. – 3-е изд. / Э. Фромм. – М.: Флинта, 2006.

– 246 с.

9. **Kant, E.** La religion dans les limites de la simple raison; Remarque sur Schiller (La grace et la dignité). œuvres philosophiques / E. Kant. – Paris: Pleiade. – 1986. – t. III. – P. 34–35.
10. **Кьеркегор С.** Наслаждение и долг / С. Кьеркегор. – М.: Феникс, 1998.
11. **Гайденко П. П.** Трагедия эстетизма: О мирозерцании Серена Кьеркегора. Изд. 3-е. / П. Гайденко. – М.: Издательство ЛКИ, 2001.

УДК: 327. 8

Y. L. Podayenko

Petro Mohyla Mykolayiv state university

«GOODWILL AMBASSADOR»: BARACK OBAMA AS AN AGENT OF CONTEMPORARY U. S. CULTURAL DIPLOMACY

Розглядається процес еволюції культурної дипломатії Сполучених Штатів Америки у добу перебування при владі Б. Обами. Робиться аналіз здобутків та недоліків адміністрації чинного президента США у даній сфері. Крім того, здійснюється характеристика окремої особистості (на прикладі президента Б. Обами) у якості агента культурної дипломатії.

Ключові слова: культурна дипломатія, Б. Обама, адміністрація президента, унілатералізм, цінності, м'яка сила, культурний агент, США.

Рассматривается процесс эволюции культурной дипломатии США во время пребывания при власти Б. Обамы. Проводится анализ достижений и недостатков администрации действующего президента США в данной сфере. Кроме того, осуществляется характеристика отдельной личности (на примере президента Б. Обамы) в качестве агента культурной дипломатии.

Ключевые слова: культурная дипломатия, Б. Обама, администрация президента, унілатералізм, ценности, мягкая сила, культурный агент, США.

The article deals with the analyses of the process of cultural diplomacy evolution in the United States during the time of Barack Obama presidency. The author analyzes the achievements and shortcomings of the current U. S. presidential administration. Besides, she puts the main emphasis on characteristic of the individual (President Barack Obama as an example) as an agent of cultural diplomacy.

Key words: cultural diplomacy, Barack Obama, presidential administration, unilateralism, values, soft power, cultural agent, USA.

Since the Cold War, the United States of America marked as one of its biggest successes the creation and implementation of a positive image of their country abroad. American cultural diplomacy, based on a broad set of tools including those of an official and «unofficial» nature, has always served as an example for other countries. However, the global image of the U. S. as the most democratic country in the world has undergone significant «injuries» during the George W. Bush administration because of the unilateral decision to invade Iraq, among other things. This need not have been so. After the events of September 11, 2001, America experienced an unprecedented level of global support and empathy. This was short-lived, however, because of Bush's decision to «pre-emptively» strike Iraq on the pretense that Saddam Hussein harbored weapons of mass destruction or WMDs. Moreover, the George W. Bush' terminology («war on terror») and Manichean slogans («you are either with us or against us») alienated many American allies and created new enemies where none existed before [8]. As Joseph Nye summarized, the previous president had «well-defined strategic purpose (combating terrorism), but the methods of achieving this goal confined purely using hard power, not taking into account the potential of soft power» [10, p. 25].

In contrast, immediately after winning the 2008-2009 presidential election, Barack Obama and his administration started to work on improving the U. S. image worldwide by presenting it as a friendly, supportive, and open to discussions. Re-elected for a second term this year, the president began his «world goodwill tour» by extending his hand to others and not threatening them first [8]. Exactly because of this he was unofficially named in many countries as a «Goodwill Ambassador». And that's exactly why it's hard to disagree when many researchers called Obama's rule «the beginning of a new era of U. S. cultural diplomacy».

The issue of «cultural diplomacy» or, as it is often called, «foreign cultural policy», adjacent to the concept of «soft power», coined by the prominent American scientist Joseph Nye, is now increasingly